

نقش پارلمان و کتابخانه پارلمانی در قرن حاضر*

سخنرانی تاکامی کاتسو توشی**

مترجم: ناصر اسکندری

(کارشناس اطلاع‌رسانی کتابخانه مجلس)

مجلس و احزاب و گروه‌ها ارسال کنند. مجلس نیز در قانون‌گذاری از اطلاعات سودمند مردم استفاده خواهد کرد. گام بعدی تأسیس محلی است که مردم و مجلس در آنجا در تبادل اطلاعات با هم مشارکت کنند. انتظار می‌رود کتابخانه پارلمانی به عنوان پایه و اساس یک چنین مشارکتی آخرین اطلاعات پارلمانی را تهیه و سیستمی را توسعه دهد و اطلاعات سودمندی را برای مردمی که به فعالیت‌های قانون‌گذاری علاقه‌مند هستند، جمع‌آوری نموده و ارائه دهد. «پروژه کتابخانه الکترونیکی» در ساخت چنین سیستمی تأثیر و سهم قابل توجهی دارد.

از نظر جریان اطلاعات، مجلس یک نهاد مردمی است که در آن اطلاعات به طور کامل هم از طرف مردم و هم از طرف حکومت در حال جریان و گردش است. وظیفه پارلمان، نظم دادن به بی‌نظمی‌ها و پراکندگی‌ها، اتخاذ تصمیمات بنیادی و اصولی برای حکومت و نشان دادن راهی است که ملت باید به سمت آن پیش برود. از طرف دیگر مجلس «وظیفه ارتباطی»، «وظیفه برنامه‌ریزی» و یک «وظیفه آموزشی» دارد. وظایف پارلمان همچنین می‌تواند در دو نوع کاملاً متفاوت از هم توصیف شوند: نوع «مبدل و تغییر شکل دهنده» در مقابل نوع «آرنا» و دیگری نوع «کاری» در مقابل نوع «خطابه‌ای».

پارلمان تحول‌زا، مبدل و تغییردهنده، اطلاعات دریافتی را پس از پالایش و تصفیه در یک فرایند پارلمانی و به عنوان برون‌داد خود به قانون تبدیل می‌کند. پارلمان «کاری» طرح‌های ارائه شده از طرف دولت را از جنبه‌های گوناگون رسیدگی می‌کند تا آنها برای مردم نیز قابل پذیرش باشد.

کتابخانه پارلمانی به عنوان نهاد حمایتی برای مجلس نقش چندانی در دو نوع تفکر پارلمانی خطابه‌ای و پراکنده که کم و بیش یک نمایش سیاسی برای عموم مردم است، ندارد. اما در مدل‌های کاری و تغییر شکل دهنده (که ویژگی آن‌ها بررسی تخصصی و گروهی طرح‌ها و پیشنهادها است) در کنار سایر نهادهای حمایتی در ارائه اطلاعات یا کیفیت، نقش حیاتی و مهمی را دارا می‌باشد.

در پایان مایلیم به سه نکته مهم و اساسی درباره

از طرف دیگر، پارلمان، براساس طبیعتش نهاد مردمی است و به روی مردم باز است. محل بحث و گفتگو است و اعضایش مستقیماً توسط مردم انتخاب می‌شوند و منتخبان در قبال همه مردم مسئولیت نمایندگی دارند، بنابراین، با سلسله مراتب و ساختار اداری و دولتی بسته در تضاد است. با این ویژگی، وظیفه مورد انتظار از نمایندگان این است که به اسرار و اطلاعاتی که تنها در انحصار دولت است، نفوذ کنند و این عمل شبیه به یک مته است که حفره عمیقی در جعبه اطلاعاتی دولت ایجاد می‌کند و یا مثل لوله‌ای است که به جریان آزاد اطلاعات راه پیدا می‌کند.

اکنون به پارلمان از نقطه نظر «جریان اطلاعات» نگاه می‌کنیم، اما ممکن است ما این گونه فکر کنیم که جریان اطلاعات به عنوان پیوندگاه دولت و پارلمان و یا پارلمان و مردم، بیشتر بین مردم و حکومت قرار گرفته باشد.

نخست، ارتباط پارلمان و حکومت: در اینجا وظیفه پارلمان است که از طریق کنترل و نظارت بر بوروکراسی اداری و دولتی با افشای اطلاعاتی مانع از پنهان کردن اطلاعات توسط دولت شوند، زیرا دولت‌ها به پنهان کردن اطلاعات تمایل دارند. یعنی اطلاعاتی که علیه قوه مجریه است. کتابخانه پارلمانی در تهیه اطلاعات اساسی و موثر نقش مهمی برای اعضای پارلمان ایفا می‌کند.

دوم، ارتباط مردم و پارلمان: ساختار آزاد مجلس قابل تقدیر است، مجلس از مبادله آزاد اطلاعات استقبال می‌کند. در گذشته جریان اطلاعات یک سویه و از طرف پارلمان انجام می‌گرفت، اما با سرعت سرسام‌آور فن‌آوری‌های اطلاعاتی، مردم نیز این امکان و توانایی را به دست آوردند که اطلاعات مورد نیاز نمایندگان را نه فقط در جریان و مبارزات انتخابی، بلکه به طور روزانه به

اصطلاح «جامعه اطلاعاتی» در اواخر دهه ۱۹۶۰ و اوایل دهه ۱۹۷۰ وارد ژاپن شد. در دهه‌های ۸۰ و ۹۰، اصطلاح «جامعه اطلاعاتی پیشرفته» و «جامعه شبکه‌ای» جایگزین آن شد. با شروع هزاره جدید، ما «انقلاب فن‌آوری اطلاعات» را پیش‌رو داریم که نشانه ظهور تغییری بزرگ به خصوص در حوزه رسانه‌ها می‌باشد، به طوری که اینک در همه جای دنیا در مورد این پدیده جدید صحبت می‌کنند که نشان از تغییر سریع جوامع دارد. از آنجا که پارلمان نیز به عنوان بخش مهمی از جامعه محسوب می‌شود، مستقیماً تحت تأثیر این دگرگونی بزرگ و ناگهانی قرار می‌گیرند.

در اینجا، می‌خواهم درباره نقشی که پارلمان و نیز رسالتی که کتابخانه پارلمانی از بُعد اطلاعاتی و جریان اطلاعات به عهده دارد، بحث کنم.

در مرحله اول، اجازه دهید که ما به دولت و پارلمان از منظر «کمیت اطلاعات» نگاه کنیم. جای تعجب نیست اگر بگوییم که بین دو نهاد دولت به عنوان قوه مجریه و پارلمان به عنوان نهاد قانون‌گذاری به لحاظ برخورداری از اطلاعات یک عدم تعادل و توازن وجود دارد. دولت روزانه اطلاعات بسیاری را از میان شبکه اجرایی و اداری سراسر کشور جمع‌آوری و گردآوری می‌کند، در صورتی که اطلاعات مربوط به پارلمان خیلی محدود است. به طور معمول، قوه مجریه با انحصار اطلاعاتی خود ابزار مفیدی را برای کنترل موثر مردم در دست دارد. ولی به هر حال، توسعه دموکراسی نویدبخش و اطمینان دهنده است که قوه مجریه نمی‌تواند نگرش: «مردم کمتر بدانند، بهتر است» را دنبال کند. در دهه ۱۹۶۰، جنبشی برای افشای اطلاعات حکومتی در کشورهای توسعه یافته به حرکت درآمد و تصویب قانون «آزادی اطلاعات» شکاف‌های بزرگی را در اسرار دولتی ایجاد کرد.

نقش کتابخانه پارلمانی به خصوص از جنبه حمایتی و تامین اطلاعات در امر قانون گذاری اشاره کنم: نخست: کتابخانه پارلمانی باید آگاهانه اطلاعات واقعی و مرتبط در امر قانون گذاری را تهیه و پیش بینی کند تا بررسی قوانین توسط قوه مقننه تسهیل گردد؛ و همچنین تهیه و تامین اطلاعات عینی و ملموس در خصوص آن سیاست‌هایی که از قوه مقننه به عنوان یک نهاد اساسی حمایت می‌کند، از دیگر وظایف کتابخانه‌ها است. تهیه اطلاعات «منطبق بر قانون اساسی»

نیز مورد نیاز نمایندگان است. به طور مثال، این که در جهت گیری قانون و ابزار تشخیص آن تا چه اندازه عقلانیت به کار می‌رود و یا این که آیا تدابیر غیر محدود کننده قابل دسترسی، برای زمانی که قانون برخی محدودیت‌ها در مورد حقوق بشر را تحمیل می‌کند، وجود دارد یا نه.

دوم: کتابخانه پارلمانی باید فعالانه، مجلس را از ارزیابی و برداشت عینی خودش در مورد سیاست‌هایی که پشت سر لوایح قانونی وجود دارد، آگاه و مطلع کند. البته، ملاک‌ها و معیارهایی که به

عنوان ارزیابی اطلاعات ارائه می‌دهد، باید صحیح و عینی، منطبق بر داده‌ها و غیرجناحی و متعادل باشد.

اگر آن وظایف مثل یک منبع اندیشه و فکر (بحث‌های گروهی) برای مجلس باشد و نتایج را از دیدگاه میان مدت و کوتاه مدت مطالعه کند و فراتر از همه سیاست ارزیابی اطلاعات، با کیفیت بالا از طریق کتابداران پارلمانی یا کارشناسان قانون گذاری تهیه شود، برای بهبود فعالیت‌های پارلمان موثر خواهد بود.

سوم: کتابخانه پارلمانی باید مثل پایگاه اطلاعاتی باشد که نقش واسطه بین پارلمان و جامعه مدنی بازی کند، و مثل یک سیستم اصلی برای ادامه ارتباطات بین آنها (پارلمان و جامعه مدنی) کار کند. اغراق آمیز نیست، اگر بگوییم نقش و وظایفی که پارلمان در جامعه مدنی دارد و به قدر لازم وظایف خود عمل می‌کند، بستگی به توانایی کتابداران پارلمانی دارد که در گردآوری و فراهم‌آوری اطلاعات سودمند و مفید برای آنها تلاش می‌کنند.

در تالار ساختمان اصلی کتابخانه پارلمان ژاپن این عبارت نوشته شده است: «حقیقت انسان را نجات می‌دهد». این شعار برای یادآوری یک حادثه و رویداد دردناک نوشته شده بود: به این معنی که با حقیقت پنهان شده از مردم، ژاپن درگیر یک جنگ ویرانگر شد. بنابراین از زمان جنگ، ژاپن مصمم شد که از طریق قرار دادن همه اطلاعات در دسترس مردم، در صلح جهانی و دموکراسی شرکت کند. من متقاعد شده‌ام که در زندگی قرن ۲۱، زمانی که کتابداران پارلمانی دوستانه دور هم جمع شده تا پایگاه اطلاع‌رسانی یکپارچه‌ای را تشکیل دهند، این شعار عینیت بیشتری خواهد یافت.

پی‌نوشت‌ها:

* ارائه شده در کنفرانس انجمن کتابداران پارلمانی آسیا و اقیانوس آرام (APLAP)، ۲۰۰۵ اکتبر سال ۲۰۰۰، توکیو.
* takami katsutoshi، پروفیسور دانشکده حقوق دانشگاه هوکایدو.

1. Information Society
2. Advanced Information Society
3. Networked Society
4. Information Technology Revolution

۵. transforming model: به مجلسی اطلاق می‌شود که طرح‌ها و لوایح به صورت تخصصی و علمی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و در نهایت در جهت اقدام به دولت ابلاغ می‌گردد.
۶. Arena model: به مجلسی اطلاق می‌شود که طرح‌ها و پیشنهادات بدون بحث و نظر تخصصی تصویب شده و به دولت ابلاغ می‌گردد.
۷. working model: همانند transforming model به مجلسی اطلاق می‌شود که طرح‌ها و پیشنهادات به صورت کارشناسی و با بحث و نظر مفصل تصویب شده، ولی پیشنهاد دهنده آن دولت می‌باشد.
۸. Address model: همانند Arena مجلسی است که بدون بحث و نظر تخصصی خاص و تنها با بیان نقطه نظرات اداره می‌شود و مصوبات نیز براساس اصول علمی نمی‌باشد.
9. Constitution-conscious